

In de verhalenserie 'De artiestenuitgang' vertellen bekende artiesten van weleer over hun leven na het applaus. Vandaag in de derde aflevering: dansgrootheid Han Ebbelaar. Met zijn vrouw Alexandra Radius vormde hij een wereldberoemd balletduo.

Pirouette rond de cementbak

Geen balletpaar dat meer faam verwierf dan Alexandra Radius en Han Ebbelaar. Het is het sprookje van een verlegen Hoornse slagerszoon die uitgroeide tot internationale dansgrootheid. Eerst op het podium, later achter de schermen. Die rol 'buiten beeld' hielp het hoofd los te komen van de schijnwerpers. Het lijf trainde af bij de restauratie van zijn Franse huis. Hij heeft het applaus nooit gemist. „Applaus stelt niks voor. Je weet zelf het beste of een voorstelling goed was of niet.”

Han Ebbelaar en het leven na de dans

Had je hem moeten zien, in die kermist in Hoorn. Ogen op steeltjes. Onder het zeil van de kraam danste een vrouw de cancan. Razendsnel, in een opzwevend tempo. Een perfect samenspel van spierkracht, muziek en show. Betovertend, voor een jongen van veertien. Hij was meteen verkocht, daar in die Franse tent tegenover de slagerij van zijn vader. „Dat wil ik ook”, zei hij tegen zijn ouders. Het mócht. „En dat was niet zo vanzelfsprekend voor een jongen in Hoorn, in 1957. Gelukkig waren mijn ouders ruimdenkende mensen.”

Zo kwam Han Ebbelaar (1943) op les bij de plaatselijke balletschool. „Ik was de enige jongen tussen 150 meisjes. En daarom meteen de ster, bij de eerste voorstelling. Maar mijn vader had het te druk achter het hakblok om te komen kijken. Hij was ook te nuchter, voor theater. Tot de burenen aanspoorden om toch maar naar de schouwburg te gaan. Toen was hij best trots.”

Ballet was het enige dat hij wilde. Dus ballet moest het worden. Zonder zich af te vragen of zijn lijf daar wel geschikt voor was, zonder te beseffen dat hij een enorm risico nam. Want wat als hij niet zou slagen als

danser? Wat moest hij dan? Zonder diploma, zonder een andere ervaring dan de dans? „Als zestienjarige denk je daar niet bij na. Ik heb mijn hart gevolgd. En daar nooit spijt van gehad.”

Een indrukwekkende carrière volgde. In 1959 kwam hij bij het Nederlands Dans Theater. Hij danste klassieke stukken, maar trok ook een groot publiek met modern werk van choreografen als Hans van Manen. Als beginnend danser was hij meteen smoorverliefd op zijn collega Alexandra Radius die hij leerde kennen bij het Nederlands Dans Theater. Het kostte hem moeite om haar te overtuigen dat de liefde van twee kanten moest komen, maar toen het zo ver was, was het ook definitief. Ze trouwden. Zij was twintig, hij negentien.

Kinderwens

Kinderen kregen ze niet. Eerst stelden ze het uit. Het kon later nog wel, redeneerden ze. Later, na hun loopbaan. Maar die loopbaan bleek bestendiger dan de kinderwens. Samen boekten ze grote successen over de hele wereld. Ze dansten in Parijs, in Berlijn, China en Japan en trokken twee jaar volle zalen met het American Ballet Theater in New York. Rudi van Dantzig - destijds artistiek leider bij het Nationale Ballet - vroeg hen uiteindelijk toch naar Amsterdam terug te komen. Nog jaren werkten ze daar samen. Niet alleen in de grote theaters, maar ook in eigen producties waarmee ze de zogenaamd hogere kunst naar een breed publiek trokken. Zo deinsden ze niet terug voor optredens in tv-shows met Mies Bouwman en BZN en dansten zonder aarzeling in reclamespotjes. „De kunstwereld met de grote K keek er argwanend naar, maar zolang het artistiek verantwoord was, zagen wij geen bezwaren. Het gaf ons een welkome financiële buffer. Want als danser heb je een salaris van niks. En je weet dat je loopbaan in dit vak eindig is.”

De meeste dansers stoppen als ze

veertig zijn. Jammer, vindt hij. „Na je veertigste weet je pas écht hoe je lijf zich voelt en heb je als kunstenaar veel meer te melden. Je moet er natuurlijk wel als danser blijven uitzien, maar als je lichaam het toestaat, kun je als veertiger heel goed actief blijven in het ballet. Waarom zou je niet? Ik word een beetje moe van steeds maar weer dat jong, jong, jong, nieuw, nieuw, nieuw. Als je passende choreografieën kiest, zijn er prachtige voorstellingen te bedenken voor veertigplussers.” Zelf was hij 46 toen het lijf aangaf dat de grens was bereikt. „Een danser is geen topsporter, maar een kunstenaar die topsport bedrijft. Dus weet je dat je op een gegeven moment moet accepteren dat het voorbij is.” Toch bleek dat 'voorbij' rekbaar. Toen zijn vrouw een paar jaar later met een speciale afscheidsvoorstelling door het land trok en haar belangrijkste tegenspeler uitviel, was hij de aangewezen vervanger. „Daarom heb ik toch de dansbroek maar weer aantrokken.” Maar na die tournee was het echt voorbij. Op het podium, tenminste.

Verbouwing

Ze kochten een groot, oud landhuis in Zuid-Frankrijk. Zelf verbouwen was hun manier van aftrainen. Sjouwen met kruiwagens cement, zagen en timmeren. En spitten in de enorme tuin. Nu wonen ze afwisselend in deze villa aan de voet van de Pyreneeën en in hun appartement in Amsterdam. Die plek dichtbij is onmisbaar om hun lijntjes met het vak vast te houden. Negen jaar was hij bestuurslid van het Nationale Ballet. Nog altijd heeft hij een leidende rol bij het door hem en zijn vrouw opgerichte Dansersfonds. Deze instelling ondersteunt jonge balletkunstenaars met beurzen en helpt ouderen als ze bijvoorbeeld door blessures genoodzaakt zijn van het podium te stappen. Hij ziet dit bestuurswerk als een vorm van mentaal aftrainen. „Een vak dat je met zo veel plezier hebt uitgeoefend, moet je niet zo

Han Ebbelaar: „Een danser is geen topsporter, maar een kunstenaar die topsport bedrijft. Dus weet je dat je op een gegeven moment moet accepteren dat het voorbij is.”

FOTO MARCEL ROB

maar de rug toekeren. Het is veel leuker om je contacten en je ervaringen in te zetten om anderen te helpen en het vak daarmee een duwtje in de rug te geven. Zo houden we toch goed contact met het wereldje.” Denk niet dat hij zo nodig zit te wachten op vernieuwing en de moderne stromingen in het vak. „Acht van de tien keer vind ik het een gedane zaak. Maar die andere twee keer ben ik toch verrast.” Niet meer moeten is heerlijk, vertelt hij. Niet meer uren in de auto om voor de files verre theaters te bereiken, niet meer 's avonds laat na een voorstelling nog met smeltend ijs in de weer moeten om spieren te verdrennen. Omdat je als danser altijd pijnlijkt hebt. „Ik mis alleen de training, als sociaal gebeuren.” Hij is

gaan schilderen, olieverf op doek. Landschappen, stadsgezichten, de natuur. „Het dwingt me om keuzes te maken. Keuzes over kleur, over stijl en over aanpak. Dat houdt mijn geest fris. En het leuke is dat ik zo toch dingen blijf creëren.”

Wrok

Had hij - met de wijsheid van nu - dingen anders willen aanpakken? „Onze loopbaan is veel te mooi geweest om in wrok terug te kijken. Natuurlijk zijn er momenten geweest dat ik dingen anders had moeten inschatten. Mensen anders moeten inschatten, vooral. Maar dat is het leuke van ouder worden. Dan leer je met de jaren dat het leven zo in elkaar zit.”

„Toch heb ik eigenlijk nergens spijt. Ik heb mijn hart gevolgd. Mijn beste beslissingen zijn nog altijd dat ik dit vak en deze partner heb gekozen. Want samen zijn wij nooit uitgepraat. Niet over het vak, niet over het leven.”

Het applaus heeft hij nooit gemist. „Als je niet goed hebt gedanst en ze breken tóch de zaal af, hield ik een rotgevoel. En als ik na een goed ballet een klein applausje kreeg, haalde ik daar mijn schouders over op. Omdat ik zelf wist dat het goed was.” Ach, applaus. „Zo af en toe worden we op straat aangesproken door iemand die zegt dat hij van ons werk heeft genoten. Dat vind ik een mooiere vorm van waardering.”

JAN VRIEND

Meisjes zijn het liefst normaal en alledaags

Meisjes tussen de twaalf en veertien vallen vooral op doordat ze zo 'normaal' en alledaags zijn, vindt Linda Duits. In haar onderzoek naar meisjescultuur rekent zij af met het beeld dat van hen bestaat: kwetsbare personen, die zouden zijn overgeleverd aan de schadelijke invloed van internet, videoclips en multiculturele spanningen en daardoor gemakkelijk zouden ontsporen. Dat valt reuze mee.

Hoe gedragen meisjes in groep acht van de basisschool en in de brugklas zich? Wat houdt hen bezig? Maakt het iets uit welke etnische achtergrond zij hebben? Hoe gaan zij om met internet, pesten, het dagelijks leven op school en met elkaar? Wat hen verbindt, is dat zij allen vooral normaal willen zijn, zichzelf kunnen zijn en de vrijheid hebben om zelf bepaalde dingen te kiezen. Bijvoorbeeld om een hoofddoekje te dragen, of een truitje dat de navel bloot laat.

Seksualiteit

Met seksualiteit, of juist het verhullen daarvan, heeft dat weinig te maken, zegt Linda Duits (31), die onlangs aan de Universiteit van Amsterdam promoveerde op onderzoek

Illustratie GPD/Helen van Vliet

naar meisjescultuur. „Maar over meisjes wordt wel vaak op die manier gesproken. Seksualiteit te veel of te weinig zou kenmerkend zijn voor hun cultuur. Dat blijkt over het geheel genomen niet zo te zijn.” Aanleiding om te bestuderen hoe de

cultuur van meisjes er werkelijk uitziet, waren onder meer twee maatschappelijke debatten die ongeveer tegelijk plaatsvonden, een over het dragen van hoofddoekjes en een waarbij de discussie ging over de vraag of je meisjes met ontblote

buik naar huis moet sturen. „Over meisjes wordt vaak gesproken alsof zij geen eigen keuzes kunnen maken. Alsof meisjes een hoofddoek dragen omdat dat moet van hun vader of religie. Meisjes met buiktruitjes zouden vooral het voorbeeld volgen van videoclips en andere commercie. Door zo over hen te praten, worden meisjes wie zij zijn, wat zij doen en waarom, niet serieus genomen”, zegt Duits. De werkelijkheid is anders, onderzocht ze. „Moslimmeisjes volgen vaak het voorbeeld van oudere meisjes die al een hoofddoek dragen. De jongeren kiezen ervoor omdat ze zich juist vrij voelen door het dragen van een hoofddoek. De meisjes die korte truitjes dragen, doen dat vooral omdat ze het zelf leuk vinden of omdat het warm is, niet om seksueel uit te dagen. Hoofddoeken en korte truitjes zijn voor meisjes dus veel alledaagser en minder beladen dan volwassenen denken.”

Duits deed haar onderzoek op twee Amsterdamse scholen, een vrij strenge zwarte school en een vrijere witte. Acht maanden volgde zij een paar dagen per week twee groepen meisjes tijdens hun overgang van groep acht naar de brugklas. Ze observeerde ze in de klas en tijdens pauzes, sprak ze apart en in groepjes en liet ze onder meer door middel van zelfgemaakte foto's iets over zichzelf vertellen. „Zo kun je één

cultuur bekijken én allochtoon en autochtoon vergelijken.” Moslimmeisjes en 'paardenmeisjes' lijken veel meer op elkaar dan gedacht, zegt ze. „Terwijl het idee leeft dat hun normen, waarden en ideeën heel erg verschillen, hoewel de allochtone meisjes ook in Nederland zijn geboren en opgegroeid. Maar ze houden juist van dezelfde dingen en dezelfde muziek. Ondanks hun verschillende achtergronden lijken ze dus veel op elkaar. Natuurlijk zijn er ook verschillen: kinderen van allochtone ouders hebben vaak minder geld voor kleding, tijdschriften en dergelijke.”

Keuzevrijheid

Ze vindt het opvallend hoe 'ongelooflijk normaal' meisjes zijn. „In de brugklas is het heel belangrijk om vooral niet op te vallen. Meisjes navigeren tussen 'normaal' zijn, zichzelf zijn én keuzevrijheid hebben. Ze houden elkaar ook een beetje in de greep van het 'normale.’’ Ze had meer excessen verwacht, variërend van 'Breezersletjes' tot fundamentalistische moslimmeisjes. „Ik dacht ook dat ze volledig gericht zouden zijn op internet, mobiele telefoons en ringtones. Maar meisjes spelen ook nog steeds met smurfensnot (zeepscurrie in een zakje) en knickers. Opvallend, hoeveel hetzelfde is gebleven in vergelijking met toen ik zelf naar de

brugklas ging.” Duits merkte ook dat meisjes - van paardenmeisje tot moslima, van 'tutje' tot streetwise - allerlei identiteiten en stijlen gemakkelijk kunnen afwisselen. „Ook dat is inderdaad niet heel anders dan vroeger. Juist dat vind ik opmerkelijk. Want op grond van wat de media laten horen over ontsporende meisjes die aan allerlei gevaren blootstaan zou je verwachten dat er veel veranderd is.”

„Meisjes van allerlei etnische achtergronden hebben een alledaagse, normale en heel leuke cultuur. Dat vinden ze zelf ook. Ze hebben hun vriendinnen om zich heen en vinden het leuk om veel tijd samen door te brengen. Natuurlijk zijn er ook excessen en problemen, maar dat zijn uitzonderingen.”

Op de strengere school werd minder tijd besteed aan spelletjes, groepsgesprekken of zaken zoals 'opening van de week', waarin kinderen over hun weekend kunnen vertellen. „Jammer, omdat kinderen daardoor leren reflecteren op wie ze zijn, waarom ze dingen doen en wat ze kunnen. Onze maatschappij hecht erg aan dergelijke omgangsvormen. Het is belangrijk om kinderen daarvoor te bereiden”, aldus Duits.

PATRICIA VAN DER ZALM